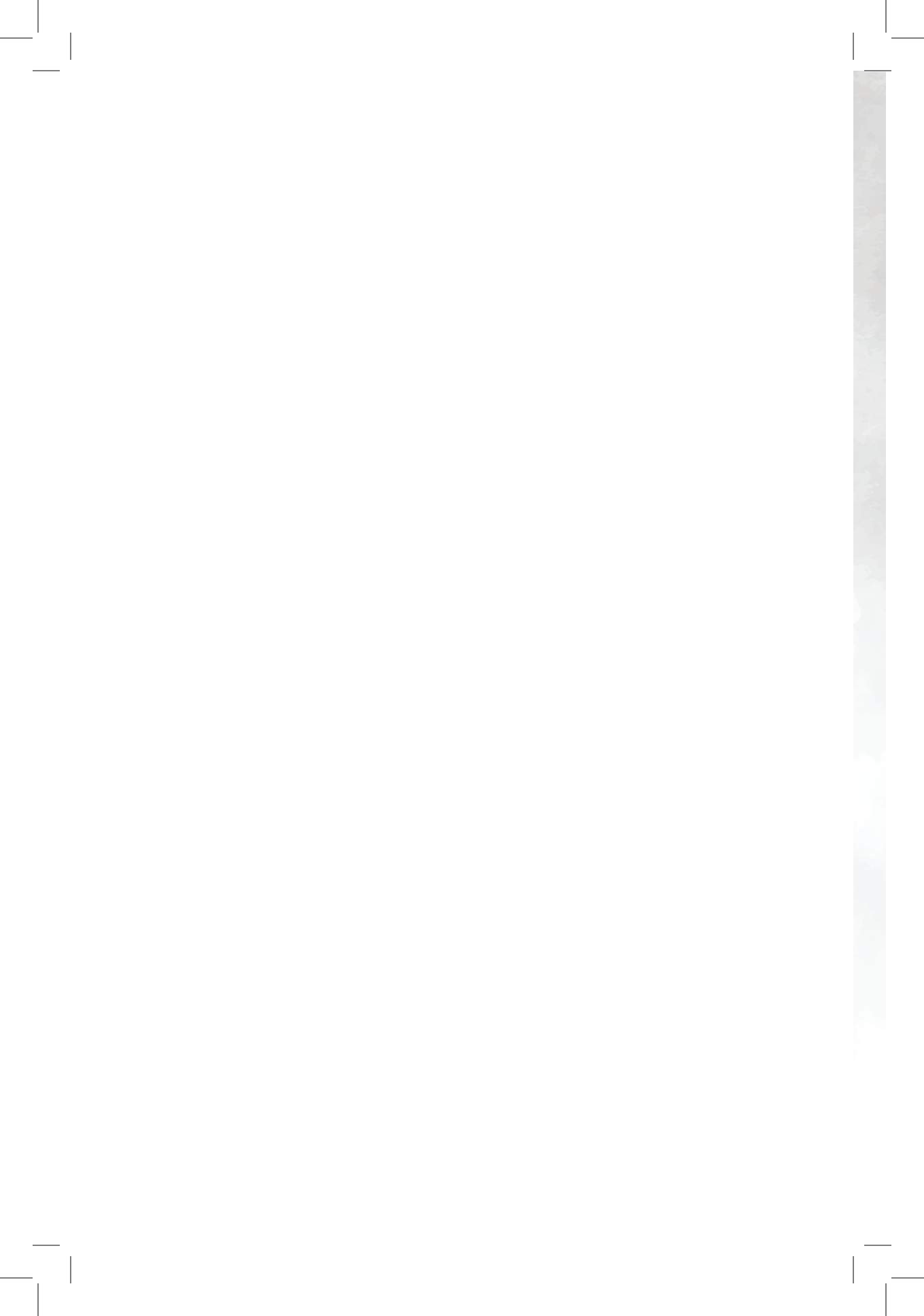

ISU DAN PEMIKIRAN WARISAN
DALAM ERA
KONTEMPORARI

ISU DAN PEMIKIRAN WARISAN

DALAM ERA

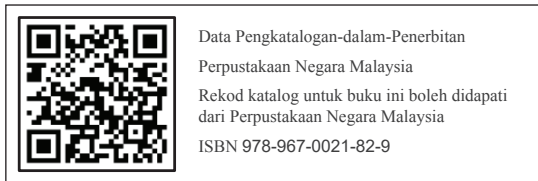
KONTEMPORARI

Penyunting

Nordiana Ab Jabar • Daeng Haliza Daeng Jamal

Hak Cipta PENERBIT UMK, 2023

Hak cipta adalah terpelihara. Setiap bahagian daripada terbitan ini tidak boleh diterbitkan semula, disimpan untuk pengeluaran atau dipindahkan kepada bentuk lain, sama ada dengan cara elektronik, mekanikal, gambar, rakaman dan sebagainya tanpa mendapat izin daripada Penerbit Universiti Malaysia Kelantan.

Penerbit Eksekutif: Azman Hashim. Editor Naskhah: Amirul Firdaus Zilah, Raihana Sulaiman.
Editor Perolehan: Nur Fatimah Pahazri. Konsep dan Susun Atur Huruf: Mohd Faris Fauzi.
Pembaca Pruf: Zaliha Noor. Pembantu Teknikal: Mohd Suhairi Mohamad

Diterbitkan oleh:
Penerbit UMK
Universiti Malaysia Kelantan
Pejabat Perpustakaan dan Pengurusan Ilmu
16300 Bachok, Kelantan.
(Ahli Majlis Penerbitan Ilmiah Malaysia (MAPIM))
(Ahli Penerbit Buku Malaysia (MABOPA) No. Keahlian : 201903)

Dicetak oleh:
Visual Print Sdn Bhd
No.47, 47-1, Jalan Damai Raya 1,
Alam Damai, Cheras 56000
Kuala Lumpur

KANDUNGAN

Senarai Penyumbang Bab	vii
Senarai Rajah	ix
Senarai Jadual	xi
Senarai Gambar	xiii
Prakata	xv
BAB 1	
PENDAHULUAN	1
<i>Nordiana Ab Jabar dan Daeng Haliza Daeng Jamal</i>	
BAB 2	
ADAPTASI: FAEDAH KEPADA KHALAYAK MASA KINI	5
<i>Sudirman Kiffli</i>	
BAB 3	
KEINDAHAN PANTUN WARISAN: PERSPEKTIF PUITIKA MUHAMMAD HAJI SALLEH	
<i>Nordiana Ab Jabar</i>	
BAB 4	
KECERDASAN EMOSI WATAK LELAKI MENERUSI NOVEL SYABAB MUSAFIR KASIH: KARYA FATIMAH SYARHA	29
<i>Siti Nur Anis Muhammad Apandi dan Nurhusnina Binti Kamaruddin</i>	
BAB 5	
ANALISIS BERASASKAN NILAI DALAM MELESTARIKAN WARISAN BUDAYA TIDAK KETARA: SATU PENELITIAN TERHADAP NILAI KOLEKTIF DALAM TRADISI MUNJUNG MASYARAKAT MELAYU JAWA DI SELANGOR	47
<i>Suraya Sukri dan Siti Zulaika Supaad</i>	

BAB 6	
EKSPERIMENTASI WARNA ALAM TERHADAP TEKSTIL DAN KAEDAH PENYIMPANAN	91
<i>Nur Athmar Hashim, Siti Aisyah Muhammad, Tengku Fauzan Tengku Anuar, dan Nor Atira Mohamad</i>	
BAB 7	
PERBANDINGAN HABS DI DALAM AMALAN DOKUMENTASI PEMULIHARAAN BANGUNAN WARISAN DI MALAYSIA DAN AMERIKA SYARIKAT	113
<i>Sahrudin Mohamed Som</i>	
BAB 8	
PEMULIHARAAN RUMAH KEDAI LAMA DALAM PEMBENTUKAN IMEJ DAN IDENTITI KOTA BHARU SEBAGAI BANDARAYA ISLAM	135
<i>Farrah Atikah Saari</i>	
BAB 9	
PEMAHAMAN MASYARAKAT TERHADAP PENDEKATAN SUAIGUNA SEMULA BANGUNAN BERSEJARAH: TINJAUAN DI PERAK	151
<i>Daeng Haliza Daeng Jamal</i>	
BAB 10	
KEMBARA SEPI: SATU PERJALANAN SENI MEGAT NORDIN	177
<i>Raja Iskandar Raja Halid</i>	
BAB 11 PENUTUP	205
<i>Nordiana Ab Jabar dan Daeng Haliza Daeng Jamal</i>	
Glosari	211
Indeks	213
Biodata Penyunting	217

SENARAI PENYUMBANG BAB

Daeng Haliza Daeng Jamal

Pensyarah Kanan
Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan
Universiti Malaysia Kelantan

Nordiana Ab Jabar

Pensyarah Kanan
Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan
Universiti Malaysia Kelantan

Sudirman Kiffli

Pensyarah
Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan
Universiti Malaysia Kelantan

Siti Nur Anis Muhammad Apandi

Pensyarah
Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan
Universiti Malaysia Kelantan

Nurhusnina Kamaruddin

Pelajar
Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan
Universiti Malaysia Kelantan

Suraya Sukri

Pensyarah Kanan
Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan
Universiti Malaysia Kelantan

Siti Zulaika Supaad

Pelajar
Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan
Universiti Malaysia Kelantan

Nur Athmar Hashim

Pensyarah

Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan

Universiti Malaysia Kelantan

Siti Aisyah Muhammad

Pensyarah Kanan

Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan

Universiti Malaysia Kelantan

Tengku Fauzan Tengku Anuar

Pensyarah Kanan

Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan

Universiti Malaysia Kelantan

Nor Atira Mohamad

Pelajar

Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan

Universiti Malaysia Kelantan

Sahrudin Mohamed Som

Pensyarah

Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan

Universiti Malaysia Kelantan

Farrah Atikah Saari

Pensyarah

Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan

Universiti Malaysia Kelantan

Raja Iskandar Raja Halid

Profesor Madya

Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan

Universiti Malaysia Kelantan

SENARAI RAJAH

Rajah 6.1	Proses penghasilan warna alam	95
Rajah 6.2	Proses meracik kunyit	96
Rajah 6.3	Proses menakik dahan nangka	96
Rajah 6.4	Proses merebus bahan mentah	97
Rajah 6.5	Air rebusan warna alam	97
Rajah 6.6	Kapur direndam menggunakan air biasa	98
Rajah 6.7	Air kapur yang diambil setelah kapur sirih mendap ke dasar	98
Rajah 6.8	Blok batik bercorak Flora	99
Rajah 6.9	Proses mencelup blok batik pada lilin	100
Rajah 6.10	Kain yang telah diterap dengan lilin dimasukkan ke dalam bahan pewarna	100
Rajah 6.11	Kain yang direndam dalam air warna	102
Rajah 6.12	Kain disidai setelah direndam dengan air kapur	102
Rajah 6.13	Proses bilasan dengan air bersih	103
Rajah 6.14	Kain yang telah tiada minyak	103
Rajah 6.15	Proses pembersihan paper core	107
Rajah 6.16	Jahitan kain lycra pada paper core	107
Rajah 6.17	Susunan tiga helai tracing paper	108
Rajah 6.18	Ikatan pada tiga bahagian	108
Rajah 7.1	Contoh dokumentasi program HABS di Amerika Syarikat yang menggunakan lukisan terukur	122
Rajah 7.2	Hasil dokumentasi bergambar program HABS di Amerika Syarikat	123
Rajah 7.3	Contoh Fotografi Berskala di dalam dokumentasi HABS di Malaysia	125
Rajah 7.4	Penggunaan Lukisan Terukur di dalam dokumentasi HABS di Malaysia	126
Rajah 8.1	Lokasi kajian di blok bangunan rumah kedai lama di Jalan Hilir Pasar Kota Bharu Kelantan yang bertanda merah	138
Rajah 8.2	Peratusan reka bentuk identiti Islam pada bangunan rumah kedai Zon A	139

Rajah 8.3	Peraturan reka bentuk identiti Islam pada bangunan rumah kedai Zon B	139
Rajah 8.5	Peraturan reka bentuk identiti Islam pada bangunan rumah kedai Zon A	140
Rajah 8.6	Lot rumah kedai lama di Zon B	142
Rajah 8.7	Peraturan reka bentuk identiti islam pada bangunan rumah kedai Zon B	143

SENARAI JADUAL

Jadual 6.1	Hasil eksperimen berdasarkan bilangan celupan	104
Jadual 6.2	Hasil kombinasi warna pada kain sutera dan kapas	105
Jadual 8.1	Peratusan pemuliharaan bangunan rumah kedai lama Zon A	141
Jadual 8.2	Peratusan pemuliharaan bangunan rumah kedai lama Zon B	144
Jadual 9.1	Sejarah dan keterangan bangunan bersejarah di Perak yang dikaji	161
Jadual 9.2	Pengetahuan penduduk setempat mengenai kepentingan bangunan bersejarah	165
Jadual 9.3	Pemahaman penduduk setempat mengenai konsep pemuliharaan dan penyesuaigunaan semula	168
Jadual 9.4	Pandangan responden mengenai bangunan bersejarah di Perak yang telah dipelihara dan disuaiguna semula	170
Jadual 9.5	Maklum balas responden terhadap keperluan menyesuaikan semula bangunan bersejarah di Perak	172

SENARAI GAMBAR

Gambar 6.1	Proses meracik kunyit	95
Gambar 6.2	Proses menakik dahan nangka	96
Gambar 6.3	Proses merebus bahan mentah	96
Gambar 6.4	Air rebusan warna alam	97
Gambar 6.5	Kapur direndam menggunakan air biasa	97
Gambar 6.6	Air kapur yang diambil setelah kapur sirih mendap ke dasar	98
Gambar 6.7	Blok batik bercorak flora	98
Gambar 6.8	Proses mencelup blok batik pada lilin	99
Gambar 6.9	Kain yang telah diterap dengan lilin dimasukkan ke dalam bahan pewarna	100
Gambar 6.10	Kain yang direndam dalam air warna	100
Gambar 6.11	Kain disidai setelah direndam dengan air kapur	102
Gambar 6.12	Proses bilasan dengan air bersih	102
Gambar 6.13	Kain yang telah tiada minyak	103
Gambar 6.14	Proses pembersihan paper core	103
Gambar 6.15	Jahitan kain lycra pada paper core	107
Gambar 6.16	Susunan tiga helai tracing paper	107
Gambar 6.17	Ikatan pada tiga bahagian	108
Gambar 7.1	Dokumentasi program HABS di Amerika Syarikat yang menggunakan lukisan terukur	122
Gambar 7.2	Hasil dokumentasi bergambar program HABS di Amerika Syarikat	123
Gambar 7.3	Fotografi berskala di dalam dokumentasi HABS di Malaysia	125
Gambar 7.4	Penggunaan lukisan terukir di dalam dokumentasi HABS di Malaysia	126
Gambar 8.1	Rumah kedai lama Zon A	138
Gambar 8.2	Rumah kedai lama Zon B	139
Gambar 8.3	Lot rumah kedai lama di Zon A	139
Gambar 8.4	Lot rumah kedai lama di Zon B	140

Gambar 10.1	Megat Nordin di zaman muda	183
Gambar 10.2	Kulit album pertama Megat Nordin “Kamalia”	187
Gambar 10.3	Kulit album Citra Dikir yang diterbitkan pada tahun 2006	193
Gambar 10.4	Megat Nordin menerima anugerah Tokoh Seni Budaya Negeri Kelantan pada tahun 2016	195
Gambar 10.5	Penulis bersama Megat Nordin di rumahnya pada tahun 2017	197

PRAKATA

Artikel dalam buku ini merupakan rangkuman penulisan berkaitan seni, budaya dan warisan di Malaysia. Kepelbagaian isu berkaitan seni, budaya dan warisan di Malaysia yang dibincangkan dalam setiap tajuk adalah berkait rapat dengan perkembangan semasa seni, budaya dan warisan di Malaysia. Perbincangannya juga merangkumi sejarah, objek budaya dan khazanah warisan yang tidak terlepas dari perkara-perkara berbangkit dan isu-isu semasa sama ada di Malaysia mahupun di luar negara. Isu-isu yang dibincangkan dalam buku ini turut merentasi kerelevanan aplikasi teknologi dalam memartabat dan memulihara khazanah warisan di Malaysia.

Warisan kebudayaan adalah manifestasi kebitaraan masyarakat terdahulu yang menterjemah keindahan alam semula jadi kepada satu bentuk objek budaya dan seni sehingga diturunkan kepada generasi seterusnya. Dalam erti kata lain, warisan wujud setelah melalui satu proses sejarah yang panjang sehingga mewujudkan rasa kesepunyaan (sense of belonging) untuk diteruskan dari generasi ke generasi. Warisan sesebuah bangsa, sama ada berbentuk ketara mahupun tidak ketara, alam semula jadi atau warisan kebudayaan di bawah air dilihat mempunyai falsafah, keunikan dan nilainya yang tersendiri.

Maka, buku ini mempunyai keistimewaan tersendiri dengan mengetengahkan isu-isu berkaitan seni, budaya dan warisan di Malaysia yang merangkumi hasil penyelidikan dalam bidang masing-masing dari perspektif dan pendekatan yang baharu termasuk perbincangan dari sudut teknologi selari dengan tuntutan Revolusi Industri 4.0. Penyelidikan yang dijalankan menonjolkan pelbagai bentuk analisis dari pelbagai dimensi.

Sidang editor mengucapkan setinggi-tinggi penghargaan dan terima kasih kepada semua penyelidik yang terlibat dalam penghasilan

ini. Semoga buku ini menjadi bacaan yang mampu memberi manfaat dan wawasan kepada masyarakat umum dan penyelidik akan datang dalam melestarikan warisan di Malaysia.

Nordiana Ab Jabar
Daeng Haliza Daeng Jamal

BAB 1

PENDAHULUAN

Nordiana Ab Jabar dan Daeng Haliza Daeng Jamal

Buku *Isu dan Pemikiran Warisan dalam Era Kontemporari* ini menampilkan sembilan bab berkaitan warisan di Malaysia. Alam Melayu bukan sahaja terdapat di Malaysia, tetapi di Asia Tenggara juga yang masih mengamalkan kebudayaan Melayu. Kebudayaan boleh ditafsirkan sebagai cara kehidupan secara keseluruhan, manakala warisan merupakan tinggalan yang diwarisi sama ada boleh dilihat, dipegang dan juga didengar.

Pembuka bab bagi buku ini membincangkan mengenai adaptasi karya sastera. Peralihan medium karya sastera dari bertulis ke bentuk digital dilihat memberi nafas baharu dalam dunia sastera dan berupaya memberi manfaat kepada khalayak ramai. Adaptasi sastera difahami sebagai teks-teks sastera yang dialihkan ke medium teknologi dan digabungkan dengan pelbagai media seperti klip video, gambar dan bunyi. Penyelidikan ini menegaskan fungsi sastera secara asasnya masih kekal walaupun karya tersebut diadaptasikan ke medium bersifat digital.

Bab 2 pula menghuraikan unsur-unsur keindahan dalam pantun Melayu dari perspektif Sasterawan Negara, Muhammad Haji Salleh. Pantun bukan sahaja melambangkan daya kreativiti masyarakat Melayu dalam berkomunikasi tetapi juga mempamerkan sifat penghayatan dan penghargaan masyarakat Melayu terhadap keindahan alam yang diterjemahkan menerusi pembayang dan maksudnya. Maka, bab ini meneliti bentuk pemikiran manusia dalam unsur kesusasteraan dengan membincangkan medan makna dalam pantun Melayu. Satu lagi karya sastera yang membincangkan tentang maksud tersirat dalam penulisan kreatif dihuraikan dalam Bab 3. Pengkaji telah menghuraikan pemikiran penulis, Fatimah Syarha dalam mengukur kecerdasan emosi watak lelaki menerusi novelnya, *Syabab Musafir Kasih*.